

The Planet of Junior Brown

En ömsint film om ett gäng udda ungdomar i tillvarons utkant. En film om solidaritet, stolthet och drömmar hos en kille som är tjock, lite blyg, ganska ensam men som spelar piano som en gud.

Rekommenderad från åk 7

En filmhandledning av
Åke Boström

Filmens handling

Junior Brown är en färgad tonåring som bor i en liten lägenhet i Toronto tillsammans med sin mamma. Han är kraftigt överviktig men tycks inte bry sig särskilt mycket om det. Det gör däremot hans mamma, en kole-risk, överbeskyddande kvinna, sjuk i diabetes. Pappan, som lämnat hemmet, dyker upp som hastigast någon gång ibland men sällan när han lovat. Det är Junior som får ge sin mamma insulinsprutorna och överhuvudtaget använder hon sin sjukdom för att binda sonen till sig, ibland på ett integritetskränkande sätt.

Det speciella med Junior Brown är hans musikaliska begåvning. Han spelar piano lysande. Med musikens hjälp drömmar han sig bort, som till en annan planet, en värld som inte försöker kväva honom och hans konstnärliga begåvning.

Junior Browns bästa vän heter Buddy Clark och de har blivit bästisar trots att de lever i diametralt olika världar. Buddy är raka motsatsen till den introverte och hämmade Junior.

Föräldralös lever han på gatorna och försörjer sig på att stjäla. Hans hem är diverse övergivna magasinliknande byggnader utan elektricitet. Men bland all kriminalitet, våld och knarkmissbruk lyckas Buddy ändå på något sätt upprätthålla en tro på människan. Han besitter en beundransvärd värme och känslighet. Vi ser den bli när han blir förälskad i Butter, en flicka som hankar sig fram som tiggare, efter att ha rymt hemifrån. Eller när han hjälper de hemlösa vännerna med bostad.

Junior Browns stora problem är en oförstående omgivning. Han får helt

Martin Villafana i rollen som Junior Brown, en tjock men alldeles vanlig kille som tvingas kämpa på många fronter för sin självkänsla. Här sker det hos pianoläraren.

enkelt inte någon chans att utveckla sin begåvning. Hans pianopedagog, Miss Peebs, en mentalt störd kvinna, låter honom inte öva på ett piano utan han får simulera pianospel på ett mahognybord! Hennes förvirrade värld består bl a av en slags gengångare hon kallar för släkting som smyger omkring i och utanför hennes lägenhet med en sorts stål-tråds konstruktion till handprotes. Eller är denna gengångare Juniors hjärnspöke, hans rädsla för att mamman ska klippa av både pianosträngar och fingrar för att hon inte kan stå ut med hans övande? På något sätt har Junior dragits in i dessa bägge kvinnors sjuka värld och har svårt att skilja på verklighet och skräckfantasier.

Men allt är inte psykisk eller materiell misär för Junior och Buddy. De har nämligen skaffat sig en hemlig fristad i sin skolas källare; det är där de är när de skolkar från undervisningen. Tillsammans med skolvaktmästaren, Mr Pool, har de byggt en modell av ett solsystem. Mr Pool är deras mentor som hyllar fantasin och får pojkarna att lyssna till sin inre röst för att stärka deras självförtroende. En tionde planet, Junior Browns planet, får symbolisera fantasins dragningskraft som kan förvandla vardagens elände.

Men Juniors överbeskyddande mamma släpper inte greppet i första taget så när Junior drabbas av kärle-

ken, en japansk flicka som övar på pianot i musikaffären, blir Junior rädd och flyr fältet. Men efter ännu en kris lyckas han frigöra sig från mamman och flyttar hem till Buddys "planet". Där väntar vännerna med ett nyinköpt piano. Och flickvännen!

Vänskap

Junior Brown och Buddy Clark lever verkligen i skilda världar. Juniors miljö är instängd och känslomässigt krympande medan Buddy Clark lever på gatorna i samhällets skuggsida bland missbrukare, hemlösa, tiggare och kriminella. I all utsatthet hjälper dock dessa människor varandra och stöttar varandra. I misären finns ett utrymme för värme, gemenskap, tolerans. Där finns en känsla för rättvisa. Vänskapen är viktig för deras överlevnad.

Junior å sin sida har visserligen ett hem och omvårdnad, men känslomässigt har han det väldigt torftigt. Kanske lever Buddy Clark och hans kompisar på gatan ett rikare liv än Junior. De har varandra. Junior däremot verkar, bortsett från vänskapen med Buddy, leva isolerad från jämna-åriga kamrater.

Ja, Buddy Clark verkar vara en riktig vän. Förutom att han som tidigare nämnts hjälper och stöttar Junior Brown beskyddar han sina vänner på gatan. Till exempel hjälper han Lesley och hennes bror Doug med "bostad". Vid ett annat

tillfälle hjälper han Doug att få tillbaka sin syster som gängledaren Duckie bara lagt beslag på osv. Han verkar överhuvud ha en naturlig fallenhet för att "se" människor, se deras behov och har lätt att få vänner och bevara vänskap.

Vänskapen med Buddy och för den delen Mr Pool blir viktig för Junior. Utan deras stöd skulle han nog inte orka bryta sig loss från mamman. För barn och ungdomar som lever i psykiskt utsatta miljöer, blir vänner viktiga. Finns någon eller några vänner som "ser" just dem och deras livssituation kan de bli den avgörande skillnaden från att inte hamna i psykisk sjukdom, missbruk eller kriminalitet. För Junior Brown är det tveklöst så. Buddy Clark uppmärksammar och har en förstående inställning till hans skräckfantasier. Han ser hur han har det hemma.

Men vänskapen till Buddy Clark är inte självklar. Även den hotas av mamman. Hon tycker inte att Buddy Clark och hans vänner är fina nog åt Junior. I filmen finns en scen där Buddy är hemma på middag hos Junior. Mrs. Brown försöker misskreditera honom för att han inte äter kött och antyder nedlåtande att han skulle vara muslim. Hon känner sin relation till Junior hotad och återigen tar hon till sjukdomen som ett vapen då hon efter middagen faller ihop på golvet, på väg in i diabeteskoma. Medvetet eller undermedvetet har hon underlätit att ta sitt insulin. Kanske är det så att vänskap som inte är helt självklar, en vänskap man måste kämpa för växer sig starkare.

★ Trots att Junior Brown och Buddy Clark lever i så skilda världar är de bästa vänner. Är olika sociala miljöer en tillgång eller en svårighet i ett vänskapsförhållande, eller har de ingen betydelse? Det finns ett talesätt, 'lika barn leka bäst'. Är det lättare att vara vän med någon som har liknande egenskaper som man själv har?

★ Vad är en vän? Hur tycker du att en vän ska vara? Varför tror du att Junior Brown och Buddy Clark blir så goda vänner?

★ Är vissa människor mer begåvade för vänskap? Är det så med Buddy Clark? Vad beror det på?

Begåvning

Junior Brown är duktig på att spela piano, en stor talang. Men hans

överkänslighet och en oförstående omgivning gör det svårt för honom att utveckla sin speciella begåvning. Några tror dock på honom: Buddy, skolvaktmästaren och flickan i musikaffären. Och naturligtvis tror han på sig själv. Han behöver bara lite hjälp på traven. Han känner sitt konstnärliga värde, så pass stor är hans talang. Det kommer till uttryck när han talar om för den japanska flickan i musikaffären hur Chopin ska spelas ... "man måste låta det andas ... det är lite som när man gråter."

Junior Brown är också duktig på att teckna och måla. Men även på detta område stöter han på patrull. Hans mamma kan inte se den konstnärliga halten i hans alster utan tycker enbart att hans teckningar är snuskiga. Hon verkar känna avund över hans konstnärliga ådra. För henne blir den ett hot. Hon anar att den skulle kunna vara en väg ut för Junior, att komma bort från hennes sjuka kontrollbehov. Därför gör hon vad hon kan för att hindra honom.

För ungdomar som lever i en så utsatt miljö som Junior Brown och dessutom är så psykiskt instabila kan begåvning av något slag vara en "gudagåva". Talangen kan hjälpa till att skapa struktur av ett inre kaos, eftersom konst i sig bildar en gestalt; skapar struktur av känslor och tankar som far åt vitt skilda håll. Att Juniors vänner i slutet av filmen skaffar honom ett piano blir därför ett hopp om lösning på hans problem.

★ Vad är begåvning? Är det något man föds med eller kan man förvärva begåvning? Vilket ansvar har man gentemot sin egen begåvning? Vilket ansvar har omgivningen? Varför tror du Juniors mamma och Miss Peebs är så negativt inställda till hans talanger?

★ Tycker du att elever som är särskilt begåvade i t ex musik, idrott, matematik osv ska gå i speciella klasser där de kan få särskild stimulans?

★ Är det så att en viss sorts talang ofta för med sig begåvning på något annat område?

Överbeskyddande föräldrar

Junior Browns mamma är en bitter kvinna som verkar vara besviken på män. Endast vid några enstaka tillfällen dyker Juniors pappa upp och då oftast för en snabb sexuell till-

fredsställelse. Sedan försvinner han och lämnar henne ensam med Junior.

Det blir Junior som får klä skott för hennes besvikelse. På något sätt hämnas hon den svekfulle mannen genom att snöpa Junior såväl i hans utveckling till man som hans konstnärliga utveckling. Hon gör det inte alltid öppet fientligt utan lindar in det i en falsk modersomsorg, vilket gör det ännu svårare för Junior att genomskåda. Dessutom använder hon sin sjukdom, diabetes, som ett vapen. Att inte ställa upp på sin sjuka mor skapar oöverstigliga skuldkänslor hos Junior.

Bakom ett överbeskyddande beteende döljer sig ofta starka aggressioner som inte får komma till uttryck, och därför växer i tysthet tills de når proportioner som kan bli svåra att hantera. Denna tillbakahållna aggression finns hos bägge parter i föräldrar-barn-relationen, såväl hos den överbeskyddade som hos offret.

När det gäller Mrs Browns aggressioner anar man en besvikelse över män överhuvudtaget, vilket i sin tur säkert har rötter i hennes egen barn-dom. Att då söka hindra Junior i hans utveckling blir ett missriktat och kanske omedvetet handlingsmönster. Icke desto mindre är det en fientlighet som Junior känner av. Det visar om inte annat hans oerhörda rädsla för att hon ska kapa av hans fingrar.

Juniors starka fetma, hans timida och hämmade sätt torde vara försvar mot den inkapslade ilska han rimligen hyser inte bara mot modern utan också mot fadern som ideligen sviker honom. Eftersom han inte förmår uttrycka sin ilska blir det konstnärliga uttrycket en viktig kanal. Så när mamman, efter att ha upptäckt vad hon anser vara "snuskiga nakenteckningar", mycket upprörd förklarar att hon inte tänker köpa något mer teckningsmaterial, skakas han i sina grundvalar. När hon stryper hans enda ventil skriker Junior till handling. Han packar sin väska och lämnar henne.

Mrs Brown upprätthåller sin överbeskyddande maktposition delvis med sjukdomen som vapen. Som när Junior är på väg att lämna hemmet och hon faller ihop på golvet, på väg in i diabeteskoma. Hon har medvetet underlätit att ta sitt insulin, "Lämna mig inte", vädjar hon. Men den här gången biter inte hennes martyrskap på Junior utan han lägger etuiet med insulinsprutorna bredvid henne på golvet. Nu får hon klara sig själv.

Han tänker leva sitt liv. För första gången vänder han aggressiviteten utåt i en handling istället för inåt mot sig själv.

Bakom Mrs. Browns överbeskyddande fasad döljer sig också incestuösa känslor. Hon upplever sexuell njutning när Junior ger henne insulinsprutorna och vill inte att han ska "växa ifrån henne". Därför blir hon så upprörd över hans teckningar med nakna kvinnokroppar.

★ Diskutera problemet med överbeskyddande föräldrar. Varför tror du att de är överbeskyddande? Ge exempel på olika "strategier" som föräldrar tar till för att binda sina barn till sig. Vad kan man göra åt det?

★ Ge exempel från filmen på "falsk modersomsorg". Hur kan man skilja på "falsk" och "äkta" modersomsorg? Ge exempel från filmen på hur Mrs Brown använder sin sjukdom som ett vapen. Har Junior något vapen?

★ Juniors mamma kränker hans integritet. Ge exempel på hur hon gör det. Vad kan man göra som son eller dotter om en förälder inte respekterar ens gränser? Vart kan man vända sig för att få hjälp?

Filmens berättargrepp

Filmens huvudpersoner har alla varit med om svåra händelser som satt djupa avtryck i deras själar. Fortfarande påverkar dessa händelser deras upplevelse av verkligheten. Med filmspråkets hjälp sker i filmen ibland en glidning från antingen en yttre verklighet till ett minne; en kaosartad inre upplevelse, eller så gestaltas hur en känsla "färgar av" sig och styr perceptionen av den yttre verkligheten.

Sådana glidningar mellan en yttre och en inre värld är vanliga i *The planet of Junior Brown*. Som när gängledaren ska skrämman en kille för en förseelse han begått och hotar att tända eld på bensen i ett bildäck runt hans hals och Buddy Clark är den som skall tända på. Lågan får Buddy att minnas branden i hans barndom när hans familj fick sätta livet till.

Eller så kan i sig bagatellartade händelser göra att inre projektioner iscensätts. Som när Miss Peebs yrar om sitt hjärnspeke till släkting och Junior ser framför sig hur hans fingrar klipps av.

Emellertid är det inte alltid någon

Juniors vänner Buddy och Butter, i rollerna Rainbow Sun Francks och Sarah Polley.

yttre händelse som förskjuter perspektivet och "framkallar bilder", utan filmskaparna försöker också konkretisera och gestalta hur ett inre tillstånd färgar upplevelsen av verkligheten. Då startar glidningen så att säga från motsatt håll; från en inre verklighet till den yttre. Så är det med Junior Browns känsla av överklighet. Han liksom "testar" verkligheten för att den ibland känns överklig för honom. Som i scenen när han går på gatorna och tar på folk som för att känna att han lever.

I filmen är de här glidningarna mellan det yttre och inre gjorda på ett relativt självklart och otvunget sätt så att åskådaren hålls i tvivelsmål om vad som är vad. Vad har inträffat och vad har inte inträffat? Vad är inre projektioner och vad är verklighet?

The planet of Junior Brown bygger på en roman av Virginia Hamilton. Filmmakarnas uppgift har därför blivit att "översätta" den litterära formen till ett filmspråk. En grannliga uppgift, ty många gånger är det lättare att skildra människors inre föreställningsvärldar och minnen i litterär form. I en bok går det att uttrycka sig subtilt, men filmen har inte samma möjlighet. Den kräver en mera konkret gestaltning. Människor placeras i vissa miljöer, i vissa situationer och handlar på ett visst sätt. Allt är mycket "synligt". För att "komma åt människors själ" på film måste man ta till andra medel.

★ Tror du att det faktum att filmen bygger på en bok har påverkat berättargreppet? Vad tycker du är

det största problemet när man överför litteratur till film? Vilka likheter och olikheter brukar det finnas mellan en bok och en film?

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Manus: Cameron Bailey & Clement Virgo efter en roman av Virginia Hamilton

Regi: Clement Virgo

Foto: Jonathan Freeman

Musik: Christopher Dedrick

Klippning: Susan Maggi

Scenografi: Kate Redmond

I ROLLERNA

Junior Brown – Martin Villafana

Mrs. Brown – Lynn Whitfield

Buddy Clark – Rainbow Sun Francks

Mr. Pool – Clark Johnson

Butter – Sarah Polley

Duckie – Richard Chevolleau

Miss Peebs – Margot Kidder

Lesley – Nicole Hardy

TEKNISKA UPPGIFTER

Produktion: Kanada 1997

Speltid: 93 minuter

Ljud: Dolby stereo

Format: Vidfilm 1:1:85

Censur: Från 11 år

Svensk premiär: 12.11.1999

DISTRIBUTION

Svenska Filminstitutet, Box 27
126, 102 52 Stockholm Tel 08-
665 11 00, fax 08-661 18 20
www.sfi.se